

Kas yra Konvencija?

- Ši Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ("Stambulo konvencija") saugo moteris nuo visų formų smurto prieš jas.
- Tai įpareigoja valstybes užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir smurtui artimoje aplinkoje, už jį bausti ir jį panaikinti.
- Konvencija taip pat nustato specialų stebėjimo mechanizmą ("GREVIO"), siekiant užtikrinti, kad valstybės narės veiksmingai įgyvendintų jos nuostatas.

Ką apsaugo Konvencija?

Konvencija įvardija platų spektrą traumuojančių smurtinių veiksmų, kurių aukos yra moterys:

- Persekiojimas,
- Seksualinis priekabiavimas,
- Seksualinis smurtas (įskaitant išžaginimą),
- Fizinis ir psichologinis smurtas, įskaitant intymaus partnerio;
- Priverstinė santuoka,
- Priverstinė sterilizacija;
- Moterų lyties organų žalojimas
- Prievartinis abortas.

Dažniausiai smurtauja vyrai; smurtas naudojamas išlaikyti vyrų galią ir kontrolę ir jis yra vykdomas prieš moteris nes jos yra moterys.

Kadangi ne vien moterys ir mergaitės patiria smurtą artimoje aplinkoje, Konvencijos šalys yra skatinamos sukurtą apsauginę sistemą taikyti ir vyrams, kurie patiria smurtą šeimoje. Vis dėlto, didžioji dauguma smurto aukų yra moterys.

Kaip veikia Konvencija?

Pagal Stambulo konvenciją valstybės privalo užkirsti kelią smurtui prieš moteris, ginti aukas ir persekioti kaltininkus.

Prevencija

Vyriausybės, kurios sutinka būti saistomos Konvencijos, turės atlikti šiuos veiksmus:

- apmokyti specialistus, kurie glaudžiai bendradarbiauja su aukomis;
- reguliariai rengti sąmoningumo didinimo kampanijas;
- imtis priemonių, kad būtų įtraukti tokie klausimai kaip lyčių lygybė ir nesmurtinis

- tarpasmeninių santykių sprendimas mokymo medžiagoje;
- sukurti smurtinio elgesio keitimo programas smurtautojams ir seksualiniams nusikaltėliams;
 - glaudžiai bendradarbiauti su NVO ir pilietine visuomene;
 - įtraukti žiniasklaidą ir privatųjį sektorių, siekiant panaikinti lyčių stereotipus ir skatinti abipusę pagarbą.

Smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencija neturėtų būti palikta vien valstybei; visi visuomenės nariai, ypač vyrai ir berniukai, turėtų prisidėti.

Aukų apsauga

Nesuveikus prevencinėms priemonėms ir įvykus smurtui, yra svarbu suteikti aukoms ir liudytojams **apsaugą ir paramą**.

Kai kurių Konvencijoje nustatytų priemonių pavyzdžiai:

- Suteikti policijai įgaliojimus pašalinti smurtautoją iš jo namų esant tiesioginiam pavojui;
- Užtikrinti aukų prieigą prie tinkamos informacijos apie galimą pagalbą ta kalba, kurią jos supranta;
- Įsteigti reikalingą kiekį prieglaudų, kurios būtų lengvai pasiekiamos visoms moterims - taip pat iš kaimo vietovių ir neįgalioms moterims;
- Įsteigti nemokamas, visą parą prieinamas telefoninės pagalbos linijas, kuriose būtų teikiami ekspertų patarimai ir aukos būtų nukreipiamos į atitinkamas pagalbą teikiančias organizacijas;
- Sukurti lengvai prieinamus pagalbos centrus išžaginimo ir seksualinio smurto aukoms, kurie teiktų skubios medicininės konsultacijos ir teismo ekspertizės paslaugas, taip pat pagalbą įveikiant patirtą traumą. Šiuo metu tokie centrai Europoje yra reti ir turi būti labiau prieinami.

Kaltininkų persekiojimas

Konvencijoje apibrėžiamos ir **kriminalizuojamos** įvairios smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje formos.

Valstybės **turės apibrėžti naujas nusikalstamas veikas** tais atvejais, jei jos dar nėra apibrėžtos. Tai apima psichologinį ir fizinį smurtą, seksualinį smurtą, įskaitant išžaginimą, persekiojimą, moterų lytinių organų žalojimą, priverstines santuokas, seksualinį priekabiavimą, prievartinį abortą ir priverstinę sterilizaciją.

Kultūra, tradicijos ar vadinamoji "garbė" negali būti laikoma pateisinimu nei vienam iš šių nusikaltimų.

Apibrėžus šiuos nusikaltimus nacionalinėse teisinėse sistemose, turės būti numatytas baudžiamasis persekiojimas už juos. Turi būti užtikrintas veiksmingas bet kokio pranešimo apie smurtą prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje tyrimas; teisėsaugos institucijos turės tinkamai reaguoti į pagalbos prašymus, rinkti įrodymus ir įvertinti tolesnio smurto riziką, kad būtų tinkamai apsaugotas nukentėjęsysis. Konvencijos šalys turės vykdyti teisinius procesus taip, kad būtų gerbiamos aukų teisės ir išvengta antrinės viktimizacijos.

Klausimai ir atsakymai

Ką reiškia terminas „lytis“ Stambulo konvencijoje?

„Socialinė lytis“ ir „biologinė lytis“ yra du skirtingi dalykai.

Konvencijoje terminas „socialinė lytis“ yra apibrėžiamas kaip: „*socialinės patirties sąlygoti vaidmenys, elgesys, veikla ir savybės, kuriuos tam tikra visuomenė laiko tinkamais moterims ir vyrams*“.

Pagal Stambulo konvenciją, „socialinė lytis“ ir „biologinė lytis“ yra dvi skirtingos sąvokos. Konvencijos aiškinamajame pranešime pabrėžiama, kad „terminas „socialinė lytis“ pagal šį apibrėžimą nėra skirtas pakeisti sąvokų „moterys“ ir „vyrai“, vartojamų Konvencijoje.“

Ar Konvencija įpareigoja valstybes mokyklose mokyti apie seksualinę orientaciją?

Stambulo konvencijoje reikalaujama, kad šalys „*imtųsi būtinų priemonių skatinti socialinių ir kultūrinių moterų ir vyrų elgesio modelių pokyčius, siekdamas panaikinti papročius, tradicijas ir visas kitas praktikas, grindžiamas moterų menkavertiškumo idėja ar stereotipiniais moterų ir vyrų vaidmenimis*“.

Pavyzdžiui, 14 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės įtrauktų mokymo medžiagą apie stereotipinius lyčių vaidmenis į formalias mokymo programas, kad nuo ankstyvo amžiaus mergaitės ir berniukai būtų skatinami siekti galimybių, kurios neapsiribotų tradiciniais vyrų vaidmenimis (pvz., tik kaip šeimos galvos) ir moterų (tik kaip motinos ir globėjos).

Ar Konvencija įpareigoja valstybes priskirti translyčiams ir tarplyčiams asmenims pabėgėlio statusą?

Niekur Konvencijoje nenustatyta, kad turėtų būti nustatytas naujas pabėgėlio statusas translyčiams ar tarplyčiams asmenims. Stambulo konvencija reikalauja, kad šalys „*nagrinėdamos prieglobsčio prašymus pripažintų smurtą lyties pagrindu/smurtą prieš moteris kaip persekiojimo formą*“.

Ar Konvencija įpareigoja valstybes teisiškai pripažinti trečiąją lytį pagal vidaus įstatymus?

Sąvoka "trečioji biologinė lytis", kartais taip pat vadinama trečiaja socialine lytimi arba tarplyčiais, nurodo asmenis, kurie nelaiko savęs vyru arba moterimi. Translytis asmuo yra tas, kurio lytinis tapatumas neatitinka jo biologinio lyties, priskirtos po gimimo. Translyčiai asmenys kartais vadinami transeksualiais asmenimis, jei jie pageidauja medicininės pagalbos keičiant lytį.

Konvencija nereikalauja, kad šalys priskirtų konkretų teisinį statusą tarplyčiams ir translyčiams asmenims. Konvencijoje nėra naudojami šie terminai, taip pat nėra jokių turinio ar procedūrinių įsipareigojimų dėl trečiosios lyties, translyčių ar transseksualių asmenų teisinio statuso. Pagal Konvencijos taikymo sritį šalys privalo vengti bet kokios diskriminacijos dėl lyties ar seksualinės tapatybės, taip pat dėl kitų priežasčių, tokių kaip: rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitų pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, ryšių su tautine mažuma, turto, gimimo, amžiaus, sveikatos būklės, negalios, šeiminių padėties, imigranto arba pabėgėlio statuso.

Ar Konvencija įpareigoja valstybę įteisinti tos pačios lyties asmenų santuoką?

Tos pačios lyties asmenų santuokos teisinis pripažinimas neminimas; ši tema nepatenka į Konvencijos taikymo sritį.

Kontakta

Tatiana Baeva, Spokesperson/Media Officer, Council of Europe

Tel: +33 388 41 21 41 / +33 685 11 64 93 (mobile), E-mail: tatiana.baeva@coe.int Panos

Kakaviatos, Spokesperson/Media Office, Council of Europe Tel. +33 698 37 64 04, E-mail:

panos.kakaviatos@coe.int

Last updated February 2018